

**FYLKESMANNEN
I ROGALAND**

Deres ref.:

Vår dato: 06.07.2016

Vår ref.: 2016/6770

Arkivnr.: 754.0

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Postadresse:
Postboks 59 Sentrum,
4001 Stavanger

Besøksadresse:
Lagårdsveien 44, Stavanger

T: 51 56 87 00

F: 51 52 03 00

E: fmropost@fylkesmannen.no

www.fylkesmannen.no/rogaland

Høringsuttalelse - Forslag til endring i rettshjelploven, rettshjelpforskriften og stykkprisforskriften

Fylkesmannen i Rogaland viser til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet 25.05.2016 angående forslag til endring i rettshjelploven, rettshjelpsforskriften og stykkprisforskriften.

Fylkesmannen i Rogaland har følgende merknader til høringen:

Høringsnotatets pkt. 2. Egenandel etter fri sakførsel i behovsprøvde saker

Vi har forståelse for at departementet ønsker å heve taket for egenandelen i fri sakførselsaker, da den ikke har vært hevet utover økning på salærsatsen. En slik økning vil også kunne ha en preventiv effekt, og dermed føre til at flere inngår minnelige løsninger.

Fylkesmannen mener imidlertid økningen er for høy med tanke på de som er ressurssvake, og som virkelig har behov for fri sakførsel for å kunne ivareta sine rettigheter. Egenandelen vil utgjøre omtrent det samme som en stykkpris. Dette kan medføre at enkelte vil bli presset til å inngå ugunstige forlik pga. sin dårlige økonomiske situasjon.

Vi mener det er naturlig å se dette i sammenheng med praktiseringen av utvidet bevilling til fritt rettsråd. Både ut fra et prosessøkonomisk synspunkt, men også ut fra hensynet til barnets beste. Det bør derfor være rom for å godtgjøre advokatens merinnsats for å få til en utenrettslig løsning gjennom forhandlinger mellom partene og realitetsorientering av egen klient.

Fylkesmannen ser også at det av domstolene gis fri sakførsel i samværssaker som kommer til retten flere ganger. En endring av rundskrivet slik at det åpnes for en strengere praktisering og større bruk av lovens § 16 femte ledd, urimelighetsvurderingen, vil kunne begrense sakstilfanget for domstolene. Dette vil ofte være til barnets beste, og vil også forhindre at de som ikke har fri sakførsel påføres unødig store kostnader.

Høringsnotatets pkt. 3. Endring av reglene om fritt rettsråd og fri sakførsel i skiftesaker og økonomisk oppgjør, og reduksjon i stykkprisen

Fritt rettsråd i skiftesaker – felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap.

I forslaget er denne sakstypen foreslått fjernet som prioritert sak på sakførselsstadiet. På rettsrådsstadiet er det foreslått en avgrensning av dekning til søkere som har barn under 18 år, og da til den delen av skiftet/oppgjøret som gjelder retten til felles bolig. For arbeidet her er det foreslått en reduksjon av stykkprissatsen fra någjeldende 7 timer til 5 timer.

Fylkesmannen i Rogaland er av den oppfatning at det ikke bør gjøres endringer i dagens ordning, og går derfor imot forslaget om endring. Vi mener at dette vil medføre en klar svekkelse av rettssikkerheten til de svakeste. Tvist om felles bolig bør være en prioritert sak uten at det stilles vilkår om at søker har barn under 18 år.

Rettshjelpsordningen er en sosial støtteordning som har som formål å yte nødvendig juridisk bistand til de som ikke selv har økonomisk evne til å dekke slike utgifter, jf. rhjl. § 1. Vi mener derfor at endringsforslaget er i strid med formålsparagrafen i rettshjelploven.

Det følger av rundskriv om fri rettshjelp (G-12/05) pkt. 5.5.2 at dersom en person står i reell fare for å miste sin bolig, vil det kunne innvilges en stykkpris på 6 timer. Å stå uten bolig etter separasjon/skilsmisse/samlivsbrudd vil oftest berøre en person i særlig sterk grad, på lik linje med andre saker hvor en person står i fare for å miste bolig. Spesielt dersom det er en sterk/vanskelig motpart. Det er derfor ikke samsvar mellom forslaget om at stykkpris skal være 5 timer i disse sakene om bolig, og 6 timer i tvist om egen bolig etter annet ledd nr. 4.

Tvist om felles bolig etter samlivsbrudd bør være prioritert sak etter rhjl. § 11 annet ledd. Det er heller ikke grunn til å endre på *hva* den juridiske bistanden i skiftesaker skal kunne inneholde. Det vil være vanskelig for advokaten å skille ut arbeidet som dekkes etter rettshjelpsordningen med annet nødvendig arbeid i skiftesaken. For advokaten er det avgjørende å kunne komme frem til en helhetlig løsning. I en skiftesak der det er tvist om boligen vil dette ofte også naturlig være knyttet opp mot fordeling av andre aktiva og passiva. Det er sjelden at advokaten bistår med fordeling av innbo og løsøre, og heller ikke i praktisk gjennomføring av salget av boligen.

Fylkesmannen er videre uenig i at stykkprissatsen for skiftesaker kan reduseres til 5 timer. En stykkpris på 5 timer anses som urealistisk lav. Dette også dersom man ser for seg at det gjøres en endring i hvilket arbeid som skal dekkes. Vår erfaring er at de fleste skifteoppgjør som involverer bolig i dag, har tvist om skjevdeling. Disse sakene er tidkrevende, og det er allerede i dag mange saker der det søkes om utvidet bevilling. En typisk sak som gjelder skifte der tvist om bolig er hovedelementet, vil ofte medføre 10-12 timers arbeid for advokaten, og gjerne mer der det er en komplisert skjevdelingsproblematikk.

Fylkesmannen i Rogaland mener derfor at stykkprissatsen i skiftesaker snarere bør økes enn reduseres, og at ordningen med fri rettshjelp i skiftesaker ikke endres.

Det er også foreslått en reduksjon i stykkprisen som omfatter både foreldreansvar/daglig omsorg/samværsrett og skifte/økonomisk oppgjør fra 12 til 10 timer.

Fylkesmannen i Rogaland er uenig i dette, og viser til drøftelsen ovenfor. Vi mener at dersom det skal gjøres en endring her, så bør heller denne stykkprisen bortfalle, og egne stykkpriser gis i samværs- og skiftesaker. Det kan da også gis regler om at det kun skal svares en egenandel når samme advokat behandler både samværs- og skiftesaken.

Forslag om endring på stadiet for fri sakførsel - skifte/økonomisk oppgjør

Fylkesmannen i Rogaland kan heller ikke støtte forslaget om å fjerne sakstypen som prioritert sak på fri sakførselsstadiet. Igjen så vil vi anføre at dette er en ordning for de vanskeligstilte i samfunnet, de med små økonomiske ressurser.

Ofte så vil partene i slike saker ha forskjellig økonomi, der den ene kan dekke utgiftene til en rettssak. For denne personen vil det ikke være noe incentiv å komme til enighet på rettsrådsstadiet, fordi han/hun vet at den annen ikke vil kunne dekke utgiftene til en rettssak. Dette vil gi en ytterligere endring av balansen mellom personer med store forskjeller i økonomi, og en slik endring kan gi den med god økonomi et maktmiddel. Dette anser vi som en svært uheldig konsekvens av den foreslåtte endringen.

Dersom det gjøres endringer her, bør det vurderes om det skal være en ordning med fritak for rettsgebyr og/eller oppnevning av bobestyrer.

Høringsnotatets pkt. 4. Endring i rundskriv G-12/05 om fri rettshjelp og oppmykning av dispensasjonspraksis

Endring av inntektsgrensene

Inntektsgrensene har vært uendret siden 2009, og flere og flere faller derfor utenfor rettshjelpsordningen gjennom normal lønns- og pensjonsøkning. Fylkesmannen i Rogaland er av den klare oppfatning at når rettshjelpsforskriften likevel må endres, så bør også inntektsgrensene endres i sin helhet. Det er ikke nok bare å foreta en oppmykning av dispensasjonspraksisen.

Basert på inntektsvekst, og sett hen mot satsene for fri rettshjelp i Sverige og Danmark, så bør inntektsgrensene økes til hhv. kr 300 000, og kr 450 000,-.

Vedrørende oppmykning av dispensasjonspraksis fra de økonomiske vilkårene

Dersom det ikke blir foretatt noen endring og økning av inntektsgrensene støtter vi forslaget om en oppmykning av dispensasjonspraksis. Dagens praksis gir for mange søkere med dårlig økonomi et svært uheldig resultat, da denne ikke gir rom for dispensasjon dersom bistanden ikke er over det dobbelte av stykkpris. Vi ser det også som positivt at det gis en større åpning for dispensasjon der søker har forsørgerbyrde.

Fylkesmannen mener imidlertid at beløpet det kan dispenseres innenfor (kr 20 000), klart er for lavt. Eksempelvis vil en ung enslig ufør ha en minsteytelse på 2,91 ganger folketrygdens grunnbeløp. Dette utgjør fra og med 01.05.2016 en bruttoinntekt på kr 269 396. Denne gruppen kommer i dag ikke inn under rettshjelpsordningen, og vil heller ikke omfattes gjennom en ny dispensasjonspraksis med øvre grense på kr 20 000.

Så lenge pensjonsytelsene korrigeres opp hvert år med endring i G, og det ikke foretas noen endring i inntektsgrensene eller beløpet for dispensasjon, så vil enda færre trygdede omfattes av rettshjelpsordningen. Det samme gjelder også for lønsmottakere i lavtlønnsyrker eller i deltidsstillinger. Dette vil ofte gjelde kvinner, og også da gjerne kvinner med innvandrerbakgrunn. Fylkesmannen i Rogaland mener at enda færre som har et reelt behov for juridisk bistand vil kunne få nødvendig kvalifisert hjelp. Det er disse som samfunnet skal hjelpe ut fra formålet med ordningen.

Vi ser dette også i sammenheng med skatteendringene som er foretatt for de som mottar ytelser fra NAV. Etter 01.01.2015 vil svært mange overstige inntektsgrensen, mens søkeren i realiteten har dårligere betalingsevne og lavere nettoinntekt enn tidligere. For mange av disse vil selv en stykkpris utgjøre en betydelig kostnad sett i forhold til deres økonomiske situasjon. Dette gjelder ofte en særlig ressurs svak gruppe mennesker, enten de har forsørgelsesbyrde eller ikke.

Slik Fylkesmannen ser det, bør det derfor åpnes for å dispensere også for de som ikke har forsørgelsesbyrde, og det uavhengig av antall timer fritt rettsråd som gis i den enkelte sak. Det bør også være en åpnere skjønnsadgang til dispensasjon, der det også kan ses hen til sakstypen og viktigheten det er for søker å få nødvendig juridisk bistand. Dagens praksis er her for streng og gir urimelige resultater.

Fylkesmannen vurderer det videre slik at det følgende forslaget er for absolutt;
«Inntektsoverskridelser over 20 000 kroner: Dispensasjon bare helt unntaksvis hvor det er nødvendig med omfattende bistand. Det forutsettes at nødvendig juridisk bistand overstiger 30 timer.»

En person som tjener **brutto** kr 267 000 i året, som kan ha høy gjeld eller boligutgifter, og kanskje også forsørger barn, skal da selv måtte dekke advokat i inntil 30 timer. Dette kan fort utgjøre en utgift opp mot kr. 50-60 000, og vil ikke være mulig med denne inntekten.

Fylkesmannen i Rogaland vil derfor oppsummere dette slik; Dersom inntektsgrensene ikke heves, eller beløpet det kan dispenseres innenfor ikke økes(betydelig), vil dette medføre en innstramning av ordningen med fri rettshjelp i forhold til det som var tiltenkt, jf. rettshjelploven § 1 om lovens formål.

Dispensasjon i saker om fri sakførsel

Det er anført at dagens praksis synes å fungere, og at det bare vil bli gjort små presiseringer i rundskrivets pkt. 3.4. Vi vil her hevde at det bør foretas endringer og oppmykning av gjeldende praksis. Grensene for dispensasjon bør økes, og det bør kun være en vurdering av forholdsmessigheten mellom inntektsoverskridelsen og kostnaden for søker som foretas. Vi mener at dagens føring om at det kun er i saker der sakens kompleksitet gjør at kostnaden overstiger en vanlig sak med mer enn 50%, bør utgå. Fylkesmannen ser at dette praktiseres svært ulikt av de forskjellige domstolene i forskjellige saker. Vi ser også at det i skjønnsaker etter rhjl. § 16 tredje ledd, der det også søkes om dispensasjon fra de økonomiske vilkårene, er vanskelig for Fylkesmannen å kunne gjøre vurderingen av saksomfanget og kostnaden i saken for domstolen.

Høringsnotatets 5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Fritt rettsråd og fri sakførsel

Gjennomføres forslaget slik det fremmes, vil dette medføre en stor økning i antall vedtak som Fylkesmennene må skrive. Fjerning av skifte/økonomisk oppgjør som prioritert sak, den delen som ikke gjelder boligvisten, vil medføre flere søknader om fritt rettsråd til oss. En reduksjon av stykkpris vil øke antallet søknader om utvidet bevilling.

Videre vil Fylkesmannen få betydelig flere søknader om fri sakførsel etter rettshjelploven § 16 tredje ledd i saker om skifte/økonomisk oppgjør.

Det vil også bli langt flere søknader om dispensasjon fra inntektsgrensen.

Selv om vi vil få noen færre saker når det gjelder skifte/økonomisk oppgjør, vil dette ikke utgjøre store arbeidsmengden, da dette i all hovedsak er stykkprissaker. Vi foretar her kun kontroll, og så forestår vi utbetaling.

Dette innebærer at endringene som er foreslått i rettshjelploven, forskriften og rundskrivet vil medføre en større arbeidsbelastning for Fylkesmannen enn i dag.

Avslutningsvis vil Fylkesmannen i Rogaland påpeke viktigheten av at departementet kommer med nærmere retningslinjer for praksis både i fri sakførselssakene, og til hvordan dispensasjonspraksisen skal utøves.

Med hilsen

—
Magnhild Meltveit Kleppa

Lone Merethe Solheim
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.

Saksbehandler: Odd Geir Aarrestad
Saksbehandler telefon: 51 56 87 69
E-post: fmrooga@fylkesmannen.no